

“Azərbaycan mülki aviasiyası: keçmişi, bu günü və gələcəyi”

Bu gün müasir dövrümüzü təyyarəsiz təsəvvür etmək mümkün deyil. Çünki minlərlə kilometr məsafələri yaxın edən, ayrı-ayrı ölkələrdə yaşayan insanları bir neçə saat ərzində bir-birinə qovuşdurən məhz təyyarələrdir. Təyyarə kifayət qədər rahat olmaqla yanaşı, həm də nəqliyyatın ən təhlükəsiz vasitəsidir.

Təxminən bir əsrlik tarixə malik Azərbaycan mülki aviasiyası zəngin inkişaf dövrü keçib. Tarixi mənbələrə görə, 1910-cu ildə Bakı üzərindən ilk təyyarə uçuşu. Pilotu Sergey Utoçkin olan “Farman-4” fransız biplanı havada bir neçə dəfə dairə vuraraq yerə enib və insanların böyük heyretinə səbəb olub. Sonrakı mərhələdə-1923-cü ildə “ZAKAVIA” Zaqafqaziya Mülki Aviasiya Şəhmdar Cəmiyyəti yaradılır. Cəmiyyətin təyyarələrindən aerofotoçəkiliş aparılmasında, təcili yüklərin çatdırılmasında, poçtun daşınmasında istifadə etmək nəzərdə tutulurdu. 1923-cü ildə “Yunkers” təyyarəsində Bakı-Tiflis-Bakı marşrutu ilə uçuşlar həyata keçirilir. 1926-cı ildə isə Minalniye Vodı-Qrozni-Mahaçqala-Bakı-Yevlax-Tiflis marşrutları üzrə uçuşlar təşkil olunur. Bundan sonra Bakı, Şəki, Yevlaxda “Dornye-Kometa-3” və “Dornye-Merkur” təyyarələrinin olduğu hava limanları yaradılır. 1929-cu ildə Xarkov-Bakı-Pəhləvi beynəlxalq xətti işə düşür. 1933-cü ildə isə Moskvaya 1100 kilometrlik məsafədə uçuş həyata keçirilir. 1937-ci ildə 15 yerlik “XAI-1” və “Stal-3” təyyarələrinin olduğu Bakı-Moskva marşrutu yaradılır. Bundan sonra Bakı-Xarkov, Bakı-Qrozni, Bakı-Rostov, Bakı-Həştərhan, Bakı-Tiflis reysləri açılır. 1938-ci ildə isə Azərbaycanda ilk aviasiya qrupunun əsası qoyulur.

Böyük Vətən müharibəsi illərində Azərbaycan təyyarəçilərinin uğurlarını xüsusi olaraq vurğulamaq lazımdır. Bu dövrdə öz işinin öhdəsindən şəərəflə gələn, qələbənin əldə olunmasında böyük payı olan, bu yolda şəhidlik zirvəsinə ucalan azərbaycanlı pilotlar hər zaman xoş xatirələrlə yad edilir.

Qədim neft ölkəsi sayılan Azərbaycan bu sahədə bir çox illərə imza atıb. Bunlardan biri də 1949-cu ildə açıq dənizdə neft hasilatı ilə bağlıdır. Qərribə olsa da, bu uğurun əldə olunmasında azərbaycanlı pilotların da rolu var. Tarixə nəzər salsaq görürük ki, XX əsrin əvvəllərində Teymur Mustafayev Xəzər dənizi üzərində uçuşlar həyata keçirərək suyun üzərində neft ləkəsi görür. O bu haq-

da geoloqlara məlumat verir. Sonradan həmin koordinatlarda böyük neft-qaz yataqları kəşf edilir.

Ümummilli lider Heydər Əliyev hələ sovet hakimiyyəti illərində Azərbaycana rəhbərlik etdiyi dövrdən başlayaraq aviasiya sisteminə mühüm uğurlar əldə edilir. Belə ki, Naxçıvan, Şəki, Zaqatala, Gəncə, Lənkəran, Yevlax, Naftalan, Ağstafa və Ağdamda uçuş-ənmə zolaqları ilə təchiz edilmiş, “Yak-40” reaktiv təyyarələrini qəbul edə bilən hava limanları inşa edilir. Ulu Öndərin təşəbbüsü ilə Azərbaycan aviasiyasının parkı “Tu-134” və “Tu-154” reaktiv təyyarələri, “Mi-2” və “Mi-8” helikopterləri ilə zənginləşir.

XX əsrin sonlarında Azərbaycan müstəqilliyini bərpa etdikdən sonra bütün sahələr kimi, mülki aviasiya da tənəzzül dövrünü yaşayırdı. Maddi-texniki təminat istiqamətində heç bir yenilik yox idi. Yalnız ulu öndər Heydər Əliyevin təşəbbüsündən sonra mülki aviasiya sisteminə köklü islahatlar aparılmağa başlandı. İlk olaraq bu sahəyə 200 milyon dollar vəsait ayrıldı. Mülki aviasiya parkı müasir “Boeing-757” təyyarələri ilə zənginləşdirildi, uçuşları idarəetmə vasitələri yeniləndi, kadrların hazırlanması üzrə yeni sistem yaradıldı. 1999-cu ildə isə Bakıda 60-dan çox aviaşirkətin təyyarəsini qəbul edə bilən beynəlxalq aeroport istifadəyə verildi. İnşası 2005-ci ildə yekunlaşan Bakı Yük Terminalı paytaxtın qərbdən şərqə və şimaldan cənuba hərəkət edən yüklər üçün yük boşaltma məntəqəsinə çevrildi.

Sonrakı illərdə mülki aviasiyanın inkişafı istiqamətində genişmiqyaslı tədbirlər görüldü. Belə ki, Naxçıvan, Gəncə beynəlxalq aeroportları, “Zabrat” hava limanında yeni təyyarə vağzalının binası istifadəyə verildi. 2008-ci ildə isə Lənkəran və Zaqatala beynəlxalq aeroportları istismara daxil edildi. Aviaparka “Aerobus-319”, “Aerobus-320”, “ATR-72” və “ATR-42” kimi böyük hava gəmiləri əlavə edildi.

Bu gün Heydər Əliyev ideyalarını uğurla davam etdirən Prezident İlham Əliyevin diqqət və qay-

ğısı sayəsində Azərbaycanın mülki aviasiyası sürətlə inkişaf edir, dünya standartlarına uyğunlaşdırılır. 2008-ci ildə dövlət başçısının Fərmanı ilə “Azərbaycan Hava Yolları” Dövlət Konserninin adı dəyişdirilərək “Azərbaycan Hava Yolları” Qapalı Şəhmdar Cəmiyyəti olub. Hazırda ölkənin mülki aviasiyası Beynəlxalq Mülki Aviasiya Təşkilatının standartlarına uyğundur, “Azərbaycan Hava Yolları” aviaşirkəti İCAO, IATA, ECAC, Dövlətlərarası Aviasiya Komitəsi kimi tanınmış mülki aviasiya birliklərinin üzvüdür.

1993-cü ildə yaradılan “Azərbaycan Hava Yolları” (AZAL) QSC “Boeing 757”, “Airbus 319”, “Airbus A320”, “Boeing 767-300”, “Embraer ERJ 170-100LR”, “Embraer ERJ 190-100”, “Airbus A340-500”, “Boeing-787-8 Dreamliner” kimi müasir hava gəmilərinin daxil olduğu ən yeni təyyarə parkına malikdir. AZAL-ın qərargahı Bakı şəhərində, beynəlxalq standartlara cavab verən Heydər Əliyev Beynəlxalq Hava Limanında yerləşir. Heydər Əliyev Beynəlxalq Hava Limanı əlverişli coğrafi mövqeyinə görə Şərq və Qərb, Şimal və Cənub arasında tranzit uçuşlar baxımından regionda birinci yer tutur. Ötən ilin dekabr ayında dünyanın ən müasir təyyarələrindən biri olan “Boeing-787 Dreamliner”i istismara verdikdən sonra “Azərbaycan Hava Yolları” MDB-də bu tip təyyarəni istismar edən ilk aviaşirkət olub. Hazırda aviapark təhlükəsizliyin bütün tələblərinə cavab verən müasir avialaynerlərdən ibarətdir. Parkın mo-

derləşdirilməsi “Azərbaycan Hava Yolları”na beynəlxalq uçuşların şəbəkəsini genişləndirməyə, Azərbaycan qonaqpərvərliyi ilə yanaşı, sərnəşinləri yüksək xidmət keyfiyyəti ilə təmin etməyə imkan verir.

Neft Daşlarında çalışan Əhməd Musayev də uzun illərdir ki, AZAL-ın xidmətlərindən istifadə edir. Onun sözlərinə görə, bu gün dəniz neftçiləri gəmilər və helikopterlər vasitəsilə öz iş yerlərinə gedib, geri qayıdır: “Mən də uzun illərdir ki, dənizdə çalışıram. Biz dəniz neftçiləri əsasən gəmi və helikopterlərdən istifadə edirik. Ancaq gəmi ilə saatlarla getdiyimiz məsafəni, helikopterlə 15-20 dəqiqəyə qət edirik. Təbii ki, bu baxımdan hava nəqliyyatı daha uyğundur. Eyni zamanda AZAL-ın helikopterlərindən istifadə etmək isə olduqca rahatdır. Biz neftçilərə xidmət edən peşəkar personalın işini xüsusi olaraq vurğulamaq lazımdır. Hər halda sağ-salamat, təhlükəsiz şəkildə mənzil başına çatmaq insana xüsusi rahatlıq verir. Buna görə AZAL-ın təcrübəli pilotlarına öz minnətdarlığımı bildirirəm.”

Bu gün mülki aviasiya sahəsində ən çox diqqət yetirilən məsələlərdən biri də müasir bilikli, təcrübəli kadrların hazırlanmasıdır. Qeyd edək ki, Milli Aviasiya Akademiyası ölkədə mülki aviasiya

ya sahəsində və “Azərbaycan Hava Yolları” QSC-nin müəyyən etdiyi digər sahələrdə ali, əlavə və peşə-ixtisas təhsil proqramlarını həyata keçirən ali təhsil müəssisəsidir. Akademiyada 6 fakültə-Hava nəqliyyatı, Nəqliyyat texnologiyaları, Aerokosmik, Fizika-texnologiya, İqtisadiyyat və hüquq, qiyabi fakültələr, 20-dən çox kafedra və Aviasiya Personalının Hazırlığı Mərkəzi fəaliyyət göstərir. Milli Aviasiya Akademiyasının ən müasir avadanlıqlarla, ixtisaslaşdırılmış auditoriyalarla, laboratoriyalarla, kitabxanalarla təchiz olunmuş beş tədris korpusu, müasir trenajor mərkəzi, idman kompleksi, təcrübə-sınaq istehsalat sahəsi, otel kompleksi, tələbə şəhərciyi var. İxtisaslaşdırılmış siniflər və auditoriyalar multimedia avadanlığı, tədrisə və biliyə nəzarətin texniki vasitələri ilə təmin edilib.

Həmsöhbətimiz Milli Aviasiya Akademiyasının tələbəsi Əşrəf Bədəlov bildirir ki, hələ uşaqlıqdan hərbi pilot olmaq arzusunda olub: “Ancaq sonradan atam və qohumlarım məni Milli Aviasiya Akademiyasına yönəldilər. Qəbul imtahanları zamanı akademiya ilə dərindən maraqlandım və əmin oldum ki, istədiyim hər bir şey bu ali təhsil müəssisəsində var. Burada təhsilin keyfiyyəti çox yüksəkdir. Hər il akademiya yerləşən trenajor zallarında məşqlər keçirik. Qeyd edim ki, uçuş keyfiyyətini artırmaq üçün müəllim, professor heyəti də bu sahə üzrə kifayət qədər bilik və bacarığı olan şəxslərdir.”

Əşrəf Bədəlovun sözlərinə görə, dərslər zamanı nəzəri cəhətdən tədris edilən hər bir proses sonradan xüsusi laboratoriyalarda praktik cəhətdən izah edilir: “Mən çox sevinirəm ki, Milli Aviasiya Akademiyasında təhsil alıram. Əminliklə deyə bilərəm ki, burada oxuyan hər bir gənc gələcək karyerasını yüksək səviyyədə qurmaq üçün bütün imkanlara sahibdir.”

Yüksək ixtisaslı kadrların hazırlanması sahəsində həyata keçirilən tədbirlərdən biri də 2010-cu ildə “AZAL Training” Aviasiya Tədris-Təlim Mərkəzinin yaradılmasıdır. “AZAL Training” mülki aviasiya sahəsində aviasiya personalının hazırlanması kursları üzrə sertifikatlaşdırılıb. Burada hazırlıq yüksək ixtisaslı müəllim heyəti, müasir hava gəmilərinin istismarında əhəmiyyətli təcrübə toplamış və dünyanın aparıcı tədris mərkəzlərində hazırlıq keçmiş təlimatçılar tərəfindən həyata keçirilir. 2010-cu ildə istismara ən yeni pilotaj trenajor kompleksi daxil edilib. Tədris mərkəzində hava gəmisində baş verən müxtəlif tipli qəza vəziyyətlərini modeləşdirməyə imkan verən qəza-xilasətmə hazırlığının aparılması üçün müasir trenajor kompleksi var. Qeyd edək ki, “AZAL Training” Aviasiya Tədris-Təlim Mərkəzinə gənc pilotlara “Airbus A320” və “Boeing 757” kimi müasir təyyarələrin uğurla öyrənilməsinə şərait yaranan “Multi-crew Cooperation Course” proqramı daxil edilib.

Bu gün Azərbaycanı göylərdə uğurla təmsil edən AZAL artıq beynəlxalq brendə çevrilib. AZAL-ın adı dünyanın tanınmış hava yolları şirkətləri ilə bir sırada çəkilir. Heç şübhəsiz ki, AZAL bundan sonrakı fəaliyyəti ilə ölkəmizin adını daha da ucalara yüksəldəcək.

Nail Rəhimzadə,
“iki sahil”

Yazı “Azərbaycan Hava Yolları” (AZAL) QSC və Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Kütləvi İnformasiya Vasitələrinin İnkişafına Dövlət Dəstəyi Fondunun keçirdiyi müsabiqəyə təqdim etmək üçündür.